

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник голови приймальної комісії,
в.о.ректора Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна
Олександр ГОЛОВКО

“ _____ ” _____ 2024 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

для вступу до аспірантури філологічного факультету
на освітньо-наукову програму

**Філологія (українська мова та література,
слов'янські мови та літератури, світова література)**

Спеціальність 035 Філологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

(предметний напрям – слов'янські мови та літератури)

Харків – 2024

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД
Сертифікат 7AFDA0070000000000000000000000000001
Підписувач ГОЛОВКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ
Дійсний з 01.09.2022 13:31:33 по 31.08.2024 23:59:59

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

1901/12 від 25.04.2024

ЧАСТИНА I. Слов'янські мови: російська мова

ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ. ЛЕКСИКОГРАФІЯ

Слово як основна одиниця російської мови, його основні ознаки та функції.

Лексичне значення слова. Багатоаспектність вивчення лексичного значення у сучасній лінгвістиці. Основні типи лексичних значень слова (концепція акад. В. В. Виноградова та сучасні теорії).

Структура лексичного значення. Типологія сем.

Моносемія та полісемія у російській мові. Питання про лексико-семантичні варіанти багатозначного слова. Способи утворення полісемії. Метафора та метонімія як види перенесення найменувань та переосмислення значень у російській мові.

Лексична омонімія у російській мові. Типи лексичних омонімів за походженням та структурою. Словники омонімів російської мови.

Лексичні синоніми в російській мові. Синонімічний ряд та його домінанта. Синонімічне гніздо. Типи синонімів, їх семантичні та стилістичні функції. Словники синонімів.

Антонімія у російській мові. Структурні та семантичні типи антонімів. Словники антонімів російської мови.

Системні відносини у російській лексиці: парадигматичні, синтагматичні, епідигматичні відносини. Способи їхньої структуризації. Лексичні мікросистеми.

Склад російської лексики з погляду її походження. Історичні та етимологічні словники російської мови.

Склад російської лексики з погляду активного та пасивного запасу. Неографічні видання 70–80-х років. та останніх років.

Склад російської лексики за стильовою приналежністю та емоційно-експресивною забарвленістю.

Фразеологія як розділ науки про російську мову. Концепція фразеологічної одиниці. Основні типи фразеологічних одиниць у концепції В. В. Виноградова та сучасних теоріях, їх диференціальні ознаки.

Лексикографія як розділ науки про російську мову. Лінгвістичні та енциклопедичні словники. Тлумачні словники російської мови як основний лексикографічний тип (загальна характеристика).

ФОНЕТИКА. ФОНОЛОГІЯ. ОРФОЕПІЯ.

Предмет та завдання курсу “Фонетика”. Описова, історична, порівняльна, загальна фонетика. Методи вивчення фонетики. Практичне значення фонетики. Зв'язок фонетики з іншими розділами мовознавства.

Фонетичне членування мовного потоку. Фраза, мовленнєвий такт (синтагма), фонетичне слово. Сегментні та суперсегментні фонетичні одиниці.

Мовний апарат людини. Функціонування різних частин артикуляційного апарату в процесі створення мовлення. Активні та пасивні органи мови. Інструментальні методи вивчення артикуляції звуків.

Виділення звуку у мовному потоці. Аспекти характеристики звуку (артикуляційний, акустичний, багатофункціональний). Підстави поділу звуків на голосні та приголосні.

Артикуляційна характеристика голосних звуків. Акомодация. Голосні в ненаголошеній позиції: редуція голосних.

Артикуляційна характеристика приголосних. Шумні (глухі та дзвінкі) та сонорні приголосні. Тверді та м'які приголосні, їх артикуляційні відмінності. Класифікація приголосних за місцем і способом створення, конфігурацією язика.

Визначення звуку з акустичної точки зору. Висота, сила, тривалість та тембр – основні акустичні характеристики звуку мови. Акустична класифікація звуків російської мови (класифікація Г. Фанта та М. Халле). Співвідношення артикуляційної та акустичної класифікацій звуків.

Склад. Типи складів. Різні теорії мови (експіраторна, сонорна, динамічна, теорія м'язової напруги та ін.). Основні правила складоподілу.

Словесний наголос у російській мові. Характер та особливості наголосу. Енклітики та проклітики. Побічний наголос. Фразовий, тактовий та логічний наголос.

Інтонація. Основні типи інтонаційних конструкцій у російській мові. Розрізняльна роль інтонації.

Концепція фонем. Перцептивна та сигніфікативна функції фонем. Позиційні та непозиційні чергування. Сильні та слабкі позиції фонем. Гіперфонемі. Московська, Ленінградська, Празька фонологічні школи. Фонологічна концепція, представлена у пізніх роботах Р.І. Аванесова.

Склад голосних фонем російської мови. Диференційні та інтегральні ознаки голосних фонем. Особливості наголошеного вокалізму. Ненаголошений вокалізм: акання, ікання.

Склад приголосних фонем. Позиційні чергування приголосних фонем. Чергування глухих і дзвінких шумних. Сильні та слабкі позиції приголосних за твердістю-м'якістю. Чергування свистячих і шиплячих. Чергування з нулем звуку ("невимовні приголосні").

Орфоєпія. Поняття орфоєпічної норми. Норма та варіативність. "Молодша" та "старша" норми. Походження та розвиток норм російської літературної вимови. Причини порушення норм. Стилї вимови. Основні орфоєпічні словники та довідники.

Основні норми російської літературної вимови у сфері голосних.

Основні норми російської літературної вимови у сфері приголосних. Якість окремих приголосних. Вимова дзвінких та глухих приголосних. Пом'якшення приголосних перед м'якими приголосними. Подвійні приголосні. Вимова сполучень приголосних. "Невимовні" приголосні.

Вимова деяких граматичних форм. Вимова по батькові у поєднанні з іменами. Чоловічі імена разом із по батькові. Фонетика іншомовних слів. Російська сценічна вимова.

МОРФЕМІКА ТА СЛОВОТВІР

Теоретичне та практичне значення морфеміки. Російська мова як мова синтетичного ладу – флективна, фузійна. Основні поняття морфеміки - "морфема", "морф", "аломорфи" та ін. Класифікація морфем. Ознаки різних типів морфем.

Процедура морфемного аналізу – методи похідності та залишкового членування – стосовно слів різних структурних типів. Членовані та нечленовані слова. Словники морфем, їхні завдання. Науковий морфемний аналіз у порівнянні зі шкільним розбором слова за складом.

Корінь слова. Вільний та пов'язаний корінь. Поняття словотвірного гнізда, вершини словотвірного гнізда. Відмінність словотвірного гнізда від кореневого, лексичного (А. Н. Тихонов). Історичні чергування звуків, варіювання кореня. Явище опрощення. Історичні зміни у морфемній будові слова, їх результати – у працях вчених Казанської лінгвістичної школи. Унікальний корінь.

Роль словотвору у формуванні мовної картини світу: словотворчі процеси як відображення систематизуючої роботи людського мислення, різна роль похідних та непохідних слів у поданні світу (Є.С.Кубрякова). Основні наукові поняття - "мотивація", "мотивуюче слово", "мотивоване слово" та ін. Словотвірні словники, їхні завдання.

Морфологічні та неморфологічні способи словотворення. Проста та комбінована афіксація. Складання, види складання. Абревіація.

Твірна основа та словотвірний формант – два складники наукового словотвірного аналізу. Морфонологічні зміни в основі у процесі словотвору. Словотвірний формант у вузькому (робочому) та широкому (науковому) розумінні (РГ-80). Синхронічний словотвірний аналіз, його відмінність від діахронічного. Гетерохронність словотвору.

Словотвірний тип, параметри опису словотвірного типу в АГ-70 та РГ-80. Пізнавальна цінність поняття «словотвірний тип». Продуктивність – непродуктивність, формальна та семантична регулярність словотвірного типу. Узуальне та okazіональне словотворення.

Словотвірне значення, його відмінність від лексичного значення слова та граматичного значення. Роль словотвірного значення у формуванні лексичного значення похідного слова. Концепція внутрішньої форми. Фразеологізація словотвірного значення.

Пізнавальна цінність поняття «словотвірне значення» для оволодіння мовою як системою. Синтаксична деривація та лексична.

Порівняльна характеристика морфемного та словотвірного аналізу: об'єкт, мета, методи, процедура, результат. Прокоментуйте тезу про те, що морфемна структура слова – це його застигла генеалогія (О.С.Кубрякова, В.В.Лопатін).

МОРФОЛОГІЯ

Предмет та завдання морфології. Слово та словоформа. Словоформа як об'єкт вивчення у морфології. Поняття парадигми, типи парадигм. Граматичне значення (ГЗ), засоби та способи його вираження. Відмінність ГЗ від лексичного та дериваційного. Морфологічна категорія (МК) як система протиставлених один одному граматичних значень, виражених певними граматичними показниками.

Самостійні та службові частини мови. Принципи виділення частин мови: семантичний, морфологічний, синтаксичний. Два підходи до розподілу слів за частинами мови. Частина мови як лексико-граматичний клас слів (В. В. Виноградов) і частина мови як граматичний клас слів (Ф. Ф. Фортунатов). Числівники та займенники як дискусійні класи слів. Компромісність традиційного розподілу слів за частинами мови як відображення мовної асиметрії.

Іменник як частина мови. Лексико-граматичні розряди іменників. Морфологічна категорія числа як словозмінна категорія. Морфологічна категорія роду як класифікаційна (несловозмінна) категорія іменників. Рід та погоджувальний клас. Беззмістовність та лексична роз'єднаність МК роду у іменників – назв неістот. Рід іменників – назв істот. Рід невідмінюваних іменників та абrevіатур.

Категорія відмінка як словозмінна змістовна морфологічна категорія. Питання кількості відмінків. Основні значення відмінків. Типи відмін іменників. Робота А. А. Залізняка «Русское именное словоизменение».

Прикметник як частина мови: категоріальне значення, набір та характер морфологічних категорій, синтаксичні функції та зв'язки прикметників. Якісні та відносні прикметники. Категорія атрибутивності / неатрибутивності. Короткі форми якісних прикметників у сучасній російській мові, їх творення, граматичні особливості, синтаксичні функції, особливості значення та вживання. Ступені порівняння прикметників. Типи відмін прикметників. Ад'єктивне відмінювання прикметників, його різновиди, характер флексій. Змішане відмінювання прикметників.

Грамматичні ознаки числівників. Обсяг частини мови. Характер зв'язку числівників із іменниками. Розряди числівників. Категорія відмінка у числівників. Типи відмін числівників.

Різні підходи до статусу частини мови займенникових слів. Займенники як дійсничні слова. Грамматика займенників (займенникові прикметники, числівники та прислівники). Займенники-іменники як особлива частина мови. Особливості морфологічних категорій роду, числа та відмінка у займенників-іменників. Відмінювання займенників різних граматичних груп.

Семантичні та граматичні властивості дієслова. Об'єм дієслівної лексики. Предикативні та непередикативні форми дієслова. Дві основи дієслова. Класи дієслів. Ізольовані дієслова.

Перехідні та неперехідні дієслова. Зворотні дієслова. Значення та функції постфіксу -ся, його багатозначність. Дієслівна категорія стану.

Вид як класифікаційна семантична морфологічна категорія. Вид та парадигма дієслова. Творення дієслів доконаного та недоконаного виду. Поняття видової пари. Семантичні типи видових опозицій. Одновидові та двовидові дієслова. Значення роботи Ю. С. Маслова «Вид и лексическое значение глагола в современном русском языке». Способи дієслівної дії.

Словозмінні категорії дієслова. Морфологічна категорія способу. Морфологічна категорія особи. Словозмінна категорія часу дієслова. Система форм часів, їх утворення та значення. Відмінювання дієслів.

Дієприкметник як непередикативна форма дієслова. Утворення форм дієприкметників. Вид і перехідність як чинники, що впливають на утворення дієприкметників. Особливості морфологічних категорій часу та стану у дієприкметників. Дієприслівник як дієслівна словоформа. Творення дієприслівників. Інфінітив, його синтаксичні функції.

Категоріальне значення, синтаксичні зв'язки та функції, незмінність прислівників. Означальні та обставинні прислівники. Ступені порівняння якісно-означальних прислівників.

Питання щодо слів категорії стану.

Основні класифікації приєдників, сполучників, часток.

СИНТАКСИС

Предмет синтаксису. Синтаксичні одиниці: одиниці докомунікативного рівня - синтаксема, словосполучення; комунікативного рівня - речення (просте і складне). Зв'язок синтаксису із фонетикою, морфологією, семантикою, словотвором.

Поняття «синтаксеми» – мінімальної синтаксичної одиниці. Триєдність ознак форми, значення та функції як основа виділення синтаксеми. Функціональні типи синтаксем - вільні, зумовлені, пов'язані. Типологія синтаксем від «значення» (темпоральні, локативні, каузативні та ін.). «Синтаксичний словник» Г. А. Золотової. Співвідношення понять «синтаксеми» та «члена речення». Пріоритет морфологічної форми у традиційній системі членів речення.

Словосполучення як синтаксичне явище. Типологія синтаксичних зв'язків, семантико-синтаксичних відносин між компонентами словосполучення. Теорія валентності дієслова та питання про слабе та сильне управління. Поняття номінації та номіналізації. Асиметрія форми та змісту на рівні словосполучення. Відмінності словосполучення від речення та слова.

Просте речення як комунікативна одиниця. Аспекти його вивчення у російській синтаксичній науці: традиційна формально-синтаксична концепція, яка зберігається у шкільній граматиці; структурно-семантична концепція АГ-70 та РГ-80; комунікативна граматики Г. А. Золотової, Н. К. Оніпенко, М. Ю. Сидорової. Основні наукові поняття теорії речення - "предикативність", "модальність", "темпоральність", "персональність", "комунікативна мета". Парадигма речення.

Семантико-синтаксичні категорії простого речення: головні компоненти (суб'єкт та предикат), поширювачі (речення та прислівні). Детермінант (ситуант) як неприєдний поширювач речення. Порівняльна характеристика синтаксичних концепцій: співвідношення понять «суб'єктний детермінант» (АГ-70, РГ-80) та «суб'єкт» (Г. А. Золотова).

Принципи класифікації простих речень у шкільній та науковій граматиці. Обґрунтування принципу односкладності простих речень у традиційній граматиці (А. А. Шахматов). Подання цих речень у структурно-семантичній концепції АГ-70, РГ-80 та комунікативній граматиці Г. А. Золотової. Система моделей речень у комунікативній граматиці Г. А. Золотової як відображення роботи людської свідомості щодо категоризації дійсності у мовних формах.

Актуальне членування речення. Його зв'язок із контекстом, словопорядком, логічним наголосом, інтонацією. Значення актуального членування для організації тексту. Основні функції порядку слів у російській мові.

Поняття про ускладнене речення. Місце ускладненого речення у синтаксичній системі. Поняття вторинної предикативності. Поліпропозитивність та поліпредикативність ускладненого речення. Синтагматичне членування та комунікативна структура. Комунікативне навантаження ускладнюючих компонентів та пунктуація.

Види ускладнюючих (напівпредикативних) компонентів: синтагматично пов'язані з синтаксемами базового речення (однорідні, відокремлені, уточнюючі); синтагматично не пов'язані (парантези, вставні, звернення). Таксисні відносини між основним предикатом та напівпредикативними компонентами: темпоральність, персональність, модальність.

Складне речення: граматична природа, структура, значення, засоби зв'язку. Сурядність та підрядність у складному реченні: відмінності на формально-синтаксичному, семантичному та комунікативному рівнях. Асиметрія між формою та змістом. Принципи класифікації складносурядних та складнопідрядних речень. Пунктуація.

Основні структурно-семантичні типи безсполучникових складних речень. Роль інтонації та лексико-граматичних засобів зв'язку у безсполучниковому реченні. Питання їх класифікації. Пунктуація.

ІСТОРІЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Історична граматики російської мови, її предмет та завдання.

Основні джерела вивчення історії російської мови. Основні методи історичного вивчення мови.

Звуковий лад східнослов'янських діалектів дописемної пори (праслов'янська спадщина). Основні зміни в історії звукового ладу праслов'янської мови, що визначили характер фонетичної системи східнослов'янських діалектів у порівнянні із південно- і західнослов'янськими. Перетворення кількісних відносин у системі вокалізму на якісні; доля дифтонгів та дифтонгічних сполучень. Історія праслов'янських палаталізацій приголосних.

Закони, що визначали структуру складу у давньоруській мові. Система голосних фонем давньоруської мови. Ступінь підйому голосних. Питання ряду голосного як про розрізнявальної ознаки голосних фонем. Місце лабіалізованих та нелабіалізованих голосних у системі. Редуковані голосні як особливі фонемі.

Система приголосних фонем давньоруської мови. Класифікація приголосних за місцем та способом утворення. Приголосні глухі та дзвінки. Приголосні тверді та м'які. Вторинне пом'якшення приголосних

Зміни у фонетичній системі давньоруської мови у зв'язку з процесом падіння редукованих.

Становлення категорії твердості ~ м'якості приголосних у російській мові. Роль падіння редукованих у формуванні пар приголосних, протиставлених за ознакою твердості ~ м'якості. Затвердіння шиплячих і [ц] протягом XIV — XVст. Зміна якості звуків [ш'т'ш'], [ж'д'ж'].

Становлення співвідносного ряду парних глухих ~ дзвінких приголосних фонем у зв'язку з появою позицій нейтралізації за цією ознакою.

Історія голосних звуків середнього підйому. Наслідки лабіалізації [e] для системи фонем російської мови.

Історія голосних верхньо-середнього підйому /ê/ і /ô/

Історія акання. Гіпотези про час виникнення акання, первинні території акаючих говірок, про причини виникнення акання.

Проблематика та завдання історичної морфології. Основні тенденції розвитку морфологічного устрою російської мови. Протиставлення імені та дієслова у системі частин мови. Основні категорії імені та дієслова.

Іменник у давньоруській мові в період найстаріших пам'яток. Категорія роду. Система трьох чисел та категорія збірності. Типи відмінювання, що встановлюються за показаннями найстаріших давньоруських текстів. Втрата категорії двоїни.

Перегрупування типів відмінювання іменників в однині. Значення категорії роду у перегрупуванні іменних парадигм в однині.

Уніфікація типів відмінювання іменників у множині. Розвиток граматичної протиставленості однини та множини. Нейтралізація родових відмінностей у формах множини займенників, прикметників та іменників; словозмінні наслідки цієї нейтралізації, вплив її на історію форм множини іменників. Історія категорії одухотвореності.

Система займенникових слів у період найстаріших пам'яток. Розряди займенників та їх морфологічні особливості. Система форм особових займенників у давньоруській мові. Система форм неособових займенників.

Історія особових та неособових займенників. Історія вказівних займенників.

Прикметник у період найдавніших давньоруських пам'яток. Основні категорії прикметника. Відмінювання прикметників. Розряди прикметників за значенням. Система форм якісних прикметників; способи вираження значень вищого та найвищого ступенів порівняння. Повні прикметники у давньоруській мові, їх загальне значення та синтаксична функція.

Історія іменних форм прикметників. Історія займенникових форм. Історія форм вищого ступеня порівняння.

Лічильні слова у найстаріших східнослов'янських пам'ятках. Особливості категорій та форм різних груп лічильних слів. Складні числові найменування.

Процес семантичного та граматичного перетворення лічильних слів у назви абстрактних чисел. Утворення складних та складених числівників. Узагальнення

синтаксичної сполучуваності лічильних слів із іменниками. Доля збірних числових найменувань у російській мові, їх граматичне зближення з кількісними числівниками.

Система дієслівних форм у давньоруській мові. Система форм дійсного способу в давньоруській мові. Утворення і відмінювання форм наказового способу. Система форм умовного способу.

Історія форм теперішнього (майбутнього простого) часу в російській мові. Історія форм майбутнього часу. Взаємодія видового та часового значень. Перетворення системи минулих часів. Зв'язок цього процесу із взаємодією видових і часових значень у системі відмінюваних форм.

Історія форм ірреальних способів.

Остаточне становлення категорії виду.

Система іменних форм дієслова у давньоруських пам'ятках: інфінітив, супін, дієприкметникові форми; специфіка дієслівних категорій, які зберігаються іменними формами

Історія інфінітиву та супіну Історія дієприкметників у російській мові. Закріплення іменних форм дійсних дієприкметників у функції "другорядного присудка", перетворення дійсних дієприкметників у категорію дієприслівника.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Славістика

1. Баран В. Д. Давні слов'яни. Київ, 1998.
2. Глущенко В. А. Період східнослов'янської мовної єдності в працях О. О. Шахматова. *Мовознавство*. 1993. № 2.
3. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). Курс лекцій / за ред. В. І. Ярового. Київ, 2003.
4. Леута О. І. Старослов'янська мова: підручник. Київ, 2001.
5. Лучик В. В. Вступ до слов'янської філології: Підручник. Київ, 2013.
6. Майборода А. В. Старослов'янська мова. Київ, 1975.
7. Півторак Г. П. Проблема східнослов'янської прамови. *Мовознавство*: доп. та повідомл. на IV Міжнар. Конгресі українців ; відп. ред. В. Німчук. Київ, 2002.
8. Тараненко О. О. Мова Київської Русі: вузол історико-лінгвістичних і політико-ідеологічних проблем. *Мовознавство*. 1993. № 2.
9. Чучка П. П. Вступ до слов'янської філології: навч. посіб. Ч. 1. Київ, 1988.
10. Чучка П. П. Вступ до слов'янської філології: Навч. посіб. Ч. 2. Київ, 1989.
11. Юсип-Якимович Ю. В., Шимко О. В. Старослов'янська мова: навч. посіб. Київ, 2009.

Мовознавство

1. Арібжанова І. М. Сучасна українська мова: Базові поняття синтаксису: навч. посіб. Київ, 2016.
2. Артюх Е. И., Степанченко И. И. Современный русский язык. Лексикология. Тесты. Харьков, 2008.
3. Бабайцева В. В., Максимов Л. Ю. Современный русский язык: в 3 ч. Ч. 3: Синтаксис. Пунктуация. М., 1981.
4. Бабій І. М., Лісняк Н. І. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Тернопіль, 2006.
5. Бикова Л. О., Чернцова О. В. Теорія і практика морфемного аналізу. Харків, 2006.
6. Вакарюк Л. О. Українська мова. Морфеміка і словотвір. Тернопіль. 2010.
7. Валгина Н. С. Современный русский язык: Синтаксис. 4-е изд. М., 2003.
8. Гужва Ф. К. Морфологія російської мови: посіб. для вчителів. Київ, 1987.
9. Горшкова К. В., Хабургаев Г. А. Историческая грамматика русского языка. М.,

- 1996.
10. Добролюба Г. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Дієслово та його форми. Службові частини мови. Житомир, 2021
 11. Загнітко А. П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк, 2001. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=15
 12. Захлюпана Н. М., Кузьма І. Т., Кутня Г. В. Морфологія: навчально-метод. посібник. Львів, 2009.
 13. Золотова Г. А., Онипенко Н. К., Сидорова М. Ю. Коммуникативная грамматика русского языка / под ред. Г. А. Золотовой. М., 2004.
 14. Іванов В. В. Історична граматики. М., 1990.
 15. Касаткин Л. Л. Современный русский язык. Фонетика. Київ, 2008.
 16. Кононенко В. И., Брицын М. А., Ганич Д. И. Русский язык. Киев, 1986.
 17. Крижанівська О. І. Історія української мови. Історична фонетика. Історична граматики. Київ, 2010.
 18. Кузьміна Н. А. Современный русский язык: Лексикология. Київ, 2011.
 19. Купчинська З., Пілецький В. Історична граматики української мови. Львів, 2014.
 20. Литвин І. Зіставна фонетика української, російської та польської мов. Черкаси, 2018.
 21. Мельчук І. А. Курс загальної морфології. Т. I. Відень, 1997.
 22. Мельчук І. А. Курс загальної морфології. Т. II. Відень, 1998.
 23. Мельчук І. А. Курс загальної морфології. Т. III. Відень, 2000.
 24. Мельчук І. А. Курс загальної морфології. Т. IV. Відень, 2000.
 25. Мусатов В. М. Русский язык. Фонетика. Фонология. Орфоэпия. Орфография. Київ, 2012.
 26. Нариси з історії українського словотворення (іменникові конфікси) / П. І. Білоусенко, І. О. Іншакова, К. А. Качайло, О. В. Меркулова, Л. М. Стівбур. Запоріжжя–Кривий Ріг, 2010.
 27. Немцева В. В., Педченко Л. В. .Современный русский язык. Фонетика. Фонология. Орфоэпия: Учебно-методическое пособие для студентов филологического факультета. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2008.
 28. Олексенко О. А., Павлова І. А. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: навч. посіб.. Харків, 2018.
 29. Ольшанський О. Е. Вчені казанської лінгвістичної школи про історичні зміни морфемної будови слова. Слов'янськ, СДПШ, 1992.
 30. Плющ М. Я. Граматики української мови: У 2 ч. Ч. I. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. Київ, 2005.
 31. Плющ М. Я. Граматики української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: підручник. 2-ге вид., доп. Київ, 2010.
 32. Попова І. С. Синтаксис простого речення (на матеріалі «Щоденників» Олеся Гончара): курс лекцій. Дніпро, 2017.
 33. Російська граматики: У 2 т. / гол. ред. Н. Ю. Шведова. 1980. <http://rusgram.narod.ru/index1.html>
 34. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава, 2011.
 35. Селіванова О. О. Сучасна російська мова. Морфологія: Підручник. Черкаси, 2013.
 36. Селіванова О. О. Сучасна російська мова. Словотвір. Черкаси, 2015.
 37. Сидоренко Є. М. Морфологія сучасної російської мови. В 2-х ч. Ч. I: Загальна теорія частин мови. Іменні частини мови. Сімферополь, 2000.
 38. Сидоренко Є. М. Морфологія сучасної російської мови. В 2-х ч. Ч. II: Дієслово. Прислівник. Безособово предикативні слова. Модальні слова. Службові частини мови. Вигук. Сімферополь, 2003.
 39. Синтаксис сучасної російської мови. Словосполучення. Просте речення: навч. посіб. / упоряд. О. В. Чернцова, Т. Ф. Фільчук. Харків, 2014.
 40. Современный русский язык / под ред. В. А. Белошапковой. М., 2000.
 41. Сопоставительная грамматика русского и украинского языков / под. ред. Н. Г. Озеровой. Київ, 2003.
 42. Сопоставительное исследование русского и украинского языков. Київ, 1975.

43. Степанченко И. И. Современный русский язык. Лексикология. Краткий конспект лекций. Х., 2009.
44. Тоцька Н. І. Сучасна українська літературна мова. Фонетика, орфоєпія, графіка, орфографія. Київ, 1981.
45. Циганенко Г. П. Морфологія сучасної російської мови: Вступ. Іменні частини мови. Донецьк, 2005.
46. Циганенко Г. П. Склад слова і словотвір у російській мові. Київ, 1978.
47. Чернобров Ю. А. Історія синтаксичних термінів української мови: ХІХ – перша половина ХХ ст.: [монографія]. Київ, 2019.
48. Чернцова Е. В. Дискурсивне варіювання когнітивної семантики слова: досвід інтегрального дослідження (на матеріалі дієслівних предикатів *казаться, показаться, девербатива кажимость, парентези кажется*) монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 428 с.
49. Шелякін М. А. Функціональна граматики російської мови. URL: <https://chamilinguuserpour tous.nethouse.ru/static/doc/0000/0000/0188/188207.2xf10mgt1p.pdf>
50. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підруч.: [для студ. вищ. навч. закл.]. 2-ге вид., доп. Київ, 2010.
51. Янович Є. І. Історична граматики російської мови. Мінськ, 1986.

Мережеві джерела

<https://slavistik-portal.de/en/>

<https://cercll.arizona.edu/blog/lcccommons/>

https://en.wikisource.org/wiki/Portal:Slavic_languages_and_literatures

<https://www.balticmedia.com/translate-languages/slavic-languages/>

<https://sites.google.com/site/ukrainskafilologia/home/movoznavcij-cikl/morfologia>

<http://ukrajinskamova.org.ua/morfolohiya-slovotvir-i-syntaksys/>

Блог професора О. Пономарева: <https://www.bbc.com/ukrainian/topics/ponomariv>.

Мова – ДНК нації / освітній проєкт: <https://ukr-mova.in.ua/>

Електронний підручник з сучасної української мови.
URL: <http://linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>

Нова мова. Проєкт розвитку української мови URL: <http://www.novamova.com.ua/217.html>.

<https://ukrainskamova.com/>

<http://sum.in.ua/>

<http://xn--80aafnzkijm.xn--j1amh/11/12>

<https://ukrainianlessons.com/>

<http://movomarafon.in.ua/>

<https://slovotvir.org.ua/>

<http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>

ЧАСТИНА II. *Слов'янські літератури: історія російської літератури*

Давньоруська література та література XVIII ст.

Фольклор як особливий вид мистецтва. Основні відмінності фольклору від літератури. Система жанрів фольклору.

Особливості давньоруської літератури, її періодизація. Жанри та стилі давньої літератури.

Література Київської Русі. «Повість минулих літ» як літературна пам'ятка (основні ідеї та їх художнє втілення, принципи побудови, особливості літописного оповідання; стиль монументального історизму та епічний стиль у зображенні світу та людини).

Ідейно-художня та жанрова своєрідність «Слова про похід Ігорів». Зв'язок «Слова...» із фольклором. Проблема авторства і часу написання пам'ятки.

Література XV століття. Творчість Єпіфанія Премудрого.

Література XVI століття. Виникнення публіцистики.

Нові тенденції в літературі XVII сторіччя. Зміни в жанровій системі. Особливості бароко у польській, українській, російській літературах.

Особливості розвитку слов'янських літератур доби Просвітництва. Творча спадщина Григорія Сковороди як зразок літератури «високого» бароко. Синтез у творах письменника традицій фольклору, української та європейських літератур. Бароківі та просвітницькі тенденції стилю поета. Творчість Феофана Прокоповича.

Класицизм у слов'янських літературах. Класицизм як творчий метод, його естетичні засади та поетика. Система жанрів класицизму.

Сентименталізм як творчий метод. Особливості сентименталізму в українській та російській літературах.

Слов'янські літератури XIX ст.

Основні етапи розвитку літератури першої половини XIX ст. Співвідношення літературних напрямів та течій: класицизму, сентименталізму, романтизму та реалізму.

Передромантизм в українській, польській, російській літературах.

Історичні, соціально-психологічні та естетичні передумови формування романтизму. Романтизм як цілісна естетична система (ідеал і дійсність, характери та обставини, духовний світ романтичного героя та емпірика життя, герой та автор, «земне» та «небесне», слово та музика, жанрове та стильове новаторство тощо). Типологія та жанрова система романтизму. Романтизм у слов'янських літературах.

Основні етапи творчого шляху О. С. Пушкіна. Еволюція творчого методу. «Руслан і Людмила», «Полтава» як романтичні поеми. Роман у віршах О. С. Пушкіна «Євгеній Онегін». Провідні теми лірики Пушкіна 30-х рр. (любов, філософська лірика, цикл про призначення поета). О. С. Пушкін і А. Міцкевич: творчий діалог.

Лірика М. Ю. Лермонтова: основні етапи та логіка розвитку, провідні мотиви, особливості ліричного героя. «Демон» Лермонтова як філософська романтична поема. Демонічний герой у системі лермонтовської творчості. Образ Печоріна в системі персонажів роману «Герой нашого часу». М. Ю. Лермонтов і Т. Г. Шевченко.

М. В. Гоголь і Україна. Українські повісті Гоголя. Проблематика та принципи побудови збірки «Миргород». «Тарас Бульба» як «епізод епопеї» героїчного минулого українського козацтва. «Петербурзькі повісті» Гоголя як цикл; їхнє місце та значення в «петербурзькому тексті». «Мертві душі»: задум та його втілення, проблема жанру, композиція та поетика. Значення творчості Гоголя.

«Натуральна школа» та її роль у формуванні реалізму як літературного напрямку (поетика, принципи зображення, жанри). Формування реалістичного типу художньої свідомості: міра соціального детермінізму в мотивуванні концепції особистості, типологічне та індивідуальне, витоки діалогізму та психологізму в літературі.

Міжслов'янські літературні зв'язки у першій половині XIX століття.

Поява різних теоретико-естетичних платформ у слов'янських літературах другої половини ХІХ століття, оформлення їх у літературні напрямки та боротьба між ними. Полеміка про призначення мистецтва та позитивний «герой часу». Реалізм у слов'янських літературах.

Якісні зміни в літературі 1860–1870-х рр.: динаміка зміни типового «героя часу», трансформація жіночих образів; демократизація літератури; нова постановка проблеми народу; формування різних течій у реалізмі, особливості ідейно-художньої системи кожної з них; жанрові зміни в літературі; нові напрями та тенденції в російській поезії. Літературне народництво: загальна характеристика напряму та творчості авторів, що склали його, зв'язок із традиціями демократичної літератури 60-х років, просвітницькі та пропагандистські тенденції.

Лірика Ф. І. Тютчева і О. О. Фета: теми, образи, своєрідність жанрової системи та творчого методу. Українські переклади лірики Тютчева і Фета.

Лірика М. О. Некрасова як система; основні принципи усвідомлення та зображення дійсності. Переосмислення повсякденності, побутового слова, традиційних поетичних тем та мотивів. Суб'єктні форми висловлювання авторської свідомості в ліриці Некрасова. Збагачення ліричної поезії за рахунок епічних та драматичних елементів. Створення нового типу ліричного вірша: подолання жанрового мислення, монтажна композиція та ліричне багатоголосся. Поеми Некрасова.

Системна єдність творчості І. О. Гончарова: типологічні особливості та жанрова поетика його романів. Зіткнення двох культурно-історичних укладів у романі «Звичайна історія». «Боротьба з романтизмом» та діалогічний конфлікт у романі. Роман-монографія «Обломов». Динаміка оцінок роману та його героя в критиці. «Стара правда» та «нова брехня» в романі «Обрив».

Загальна характеристика раннього періоду творчості І. С. Тургенєва. «Записки мисливця»: нова постановка та вирішення проблеми зображення народу в літературі, особливості антикріпосницького пафосу книги. Повісті 1850-х років – пошук нових жанрів, тем, ідей, ситуацій. Особливості проблематики та поетики тургенівського роману («Рудін», «Дворянське гніздо», «Напередодні», «Батьки та діти», «Дим», «Новина»). Внутрішня суть любовної колізії, специфіка героя, феномен «тургенівської дівчини».

Творчість М. Є. Салтикова-Щедріна. «Історія одного міста» – нові принципи осмислення та відтворення художньої реальності. Специфіка гротеску та жанрова поетика роману. Народ та влада в романі; внутрішній сенс галереї образів градоначальників. Принципи жанрової поетики романів «Господа Головлєви» та «Сучасна ідилія». Специфіка жанрової поетики казок Салтикова-Щедріна.

Основні етапи творчості Ф. М. Достоєвського Велике п'ятикнижжя: питання про системну єдність романів; ознаки та особливості поліфонічного роману; специфіка жанрової поетики та творчого методу Достоєвського-романіста. Проблематика та поетика романів «Злочин і кара», «Ідіот», «Біси», «Підліток», «Брати Карамазови».

Загальна характеристика творчого шляху Л. М. Толстого: внутрішня єдність та етапи розвитку. Історіософія Л. Толстого та її відображення в структурі роману-епопеї «Війна та мир». Жанрові особливості роману-епопеї, поєднання в ньому епосу єднання та роману-потoku. «Анна Кареніна»: соціально-суспільна та філософсько-етична проблематика роману. Принцип «зчеплення думок» у структурі роману та особливості його жанрової поетики. Перелом у світогляді Л. Толстого (1879–1882 рр.) та його відображення у творчості. Роман «Воскресіння»: проблематика, нові принципи зображення життя.

Творчість А. П. Чехова. Новаторство чеховської прози: гносеологічні аспекти зображення, модифікації конфлікту «відкриття» («прозріння»), адогматизм, об'єктивність авторської позиції та ліризація прози, розмивання жанрових та родових кордонів, роль системи деталей, образів-символів. Новації драматургії Чехова: епізодія драми,

децентралізація конфлікту, переміщення динаміки з подієвого ряду на внутрішню психологічну дію; роль ліричного початку, психологічний підтекст; нові принципи побудови монологів, діалогів, організації сцени тощо.

Російсько-українські літературні зв'язки у літературі другої половини XIX століття. Російський реалізм у загальнослов'янському літературному контексті.

Літературно-критичні статті І. Франка, присвячені творчості І. Тургенєва, Ф. Достоевського, Л. Толстого, М. Салтикова-Щедріна, А. Чехова.

Слов'янські літератури кінця XIX – початку XX ст. (1890 – початок 1920-х років)

Загальна характеристика літературного процесу кінця XIX – початку XX століття (1890-ті – початок 1920-х років). Проблема кризи реалізму в критиці рубежу століть. Створення філософської та естетичної бази для виникнення нереалістичних течій у літературі та мистецтві кінця XIX – початку XX століття. Ідея синтезу мистецтв. Вивчені та дискусійні аспекти літературного розвитку «срібного віку». Генезис, філософсько-художні основи, етапи розвитку та типологія символізму в слов'янських літературах. Актуальні проблеми вивчення символізму в сучасному літературознавстві. Складність і своєрідність розвитку української та російської літератур наприкінці XIX – на початку XX ст. Різноманітність літературних течій та угруповань.

Неоміфологізм у слов'янських літературах. Символістський роман-міф. Багатозначність, інтертекстуальність образів, жанротворча та концептуальна роль символічних сюжетних ситуацій та мотивів.

Поезія символістів. Становлення та еволюція художньої системи О. Блока. Проблематика та міфопоетика лірики та ліричних драм. Еволюція світогляду та художньої системи А. Білого. Проблематика та поетика лірики різних періодів творчості. Становлення ліричної прози. Автобіографічна проза та мемуари.

Акмеїзм. Суперечка акмеїзму із символізмом. Проблематика та поетика лірики М. Гумільова, А. Ахматової, Й. Мандельштама.

Футуризм. Типологія та теоретичні основи футуризму. Маніфести, поетика, словотворчість, жанрова система.

«Новоселянська поезія». Соціально-філософські, релігійні, міфологічні та фольклорні витоки, проблеми, образи та мотиви.

Синтетизм творчого методу Л. Андрєєва (сполучення принципів реалізму, символізму, експресіонізму, імпресіонізму тощо). Становлення та розвиток жанрової системи прози. Становлення та жанрова типологія драматургії Андрєєва. Теорія драми «панпсихе» та її реалізація у творах 1911–1916 рр.

Художня система І. О. Буніна. Лірична та ліро-епічна проза. Неприйняття Буніним Жовтневої революції («Окаянні дні») та еміграція. Концепція любові в повісті «потому свідомості» «Мітіна любов» та «книжці підсумків» «Темні алеї». Концепція світу та людини в лірико-філософському феноменологічному романі «Життя Арсенєва». Бунін та модернізм.

Художня система М. Горького. Проза Горького 1890-х років: зв'язок із традиціями критичного реалізму та романтизму, ставлення до модернізму. Функції образів-символів, інтертексту, притчевого та легендарного початків у оповіданнях та ліричних мініатюрах. Концепція особистості в оповіданнях про босяків. Звернення до великих оповідальних форм і драматургії в 1900–1910-ті роки. Ідеологічний та морально-філософський характер конфлікту «Міщани», «На дні», «Дачники» та ін.

Проза О. І. Купріна: еволюція та жанрова типологія. Проблематика, поетика, жанровий склад, концепція людини. Зростання ролі фантастики та умовних форм відображення дійсності. Творчість періоду еміграції. Купрін та модернізм.

Слов'янські літератури XX ст.

Загальна характеристика літературного процесу XX століття.

Художня система М. О. Булгакова. «Фантастичний реалізм» та міфотворчість письменника. Підсумковий роман Булгакова «Майстер і Маргарита»: міфопоетика, мотивна структура, філософська концепція.

Художня система А. П. Платонова. Творчий шлях письменника. Ідеї космізму, філософія «спільної справи» М. Федорова та світогляд Платонова. Особливості світообразу Платонова, основні риси поетики, жанру, методу його творів про соціальну революцію та соціалістичне будівництво. Екзистенційний та онтологічний аспекти платонівської концепції життя в прозі кінця 1920-х років. Тема «буденного героїзму». Проблематика та поетика ліричної прози Платонова воєнних років.

Збірки А. Ахматової та постсимволістське переосмислення в них метафізики життя, утілення стійких рис ахматівської поетики (сюжетності, недомовленості, стереоскопічної образотворчості, діалогізму, продуманої мозаїчності вірша тощо). Історія створення та публікації поеми-циклу «Реквієм». Композиційний устрій, образ ліричної героїні, міфопоетика твору. Тема історичної пам'яті народу в «Реквіємі», значення його для сучасної культури. Культуроцентризм художнього світу Ахматової.

Художня система Б. Л. Пастернака. Головні теми та своєрідні форми вираження ліричного «я», метонімічний характер мислення Пастернака. Мотиви перетворення світу, духовного відродження, взаємопроникнення речей, сутностей, особистостей. Авторська концепція безсмертя життя, наслідування богословської, філософської та художньої традицій. Обґрунтування розуміння психології та філософії творчості в автобіографічній прозі, вплив на поета ідей гуссерліанського феноменологізму. Обґрунтування права художника на повну свободу самовираження. Поставангардна творчість Пастернака 1930 – 1950-х рр., пізня лірика як утілення концепції рухливої цілісності світу, узгодженості поетичної творчості з творчістю природи. Роман «Доктор Живаго» – художній та філософський підсумок творчості Пастернака.

Феномен літератури російського та українського зарубіжжя. Три хвили еміграції. Поезія, драматургія, проза. «Празька школа».

Жанрово-стильова різноманітність прози другої половини ХХ ст. Основні літературні напрями другої половини ХХ століття (соцреалізм, постмодернізм, постреалізм). Література «відлиги» (1953–1968). Культурна атмосфера «відлиги». Риси «відлигової» ідеології, психології, естетики. Зміна жанрової структури літературного процесу, провідна роль нарису та оповідання. Військова проза в літературному процесі періоду «відлиги».

Повернення в літературу спадщини несправедливо забутих письменників.

Характеристика закономірностей літературного процесу під час «застою». Загальна характеристика літературної течії «сільська проза». Інтелектуальна тенденція. Пафос мислення та принцип притчевості.

Постмодернізм та його специфіка у слов'янських літературах. Світоглядні, філософські, естетичні принципи, поетика постмодернізму.

Характеристика загальних закономірностей літературного процесу кінця століття. Постмодерністська проза 90-х років. Розмаїття стильових та естетичних уподобань письменників. Концептуалізм, його мистецька система. Реалістична традиція: криза та переосмислення. Постреалізм як нова художня система. Гіпотеза про постреалізм.

Рекомендована література

1. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство і культурологія / пер. з англ. О. Погинайко. Київ: Смолоскип, 2008. 360 с.
2. Бондарева О. Є. Міф і драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання. Київ, 2006. 510 с.

3. Галич О.А. Теорія літератури: Підручник / Галич О.А., Назарець В., Васильєв Є. / За наук. ред. Олександра Галича. Київ, 2001. 488 с.
4. Дашкевич М. Г., Руденко Г. Г. Вступ до літературознавства: Навчально-методичний посібник для студентів філологічного факультету. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 26 с.
5. Іванишин П. В. Теорія будови та інтерпретації літературного твору : навчальний посібник. Дрогобич : РВВ ДДПУ, 2009. 78 с.
6. Класичні та посткласичні літературні стратегії у просторі сучасної культури: колективна монографія / під ред. І.І. Московкіної, Т. А. Шеховцової. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 244 с.
7. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів: ПАІС, 2005. 368 с.
8. Корнієнко О. О. Міфопоетична парадигма російської прози 30-х років ХХ століття: монографія. Київ: Логос, 2006.
9. Корнієнко О. Модернізм Срібного віку як тип літератури та тип літературної свідомості перехідної доби // Проблеми сучасного літературознавства: зб. наук. пр. Вип. 25. Одеса: Астропринт, 2017. С. 246–253.
10. Лексикон загального та порівняльного літературознавства ; [за ред. А. Волкова, О. Бойченка, І. Зварича та ін.]. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
11. Літературознавча енциклопедія: У 2 т. / авт.-уклад. Ковалів Ю. В. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 608 с.
12. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та інші. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 762с.
13. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства. Львів: ПАІС, 2005. 368 с.
14. Теплинский М.В., Султанов Ю.И. Русская литература. Киев, 1996.
15. Мережинська Г. Ю. Російська постмодерністська література: підручник. Київ, 2007.
16. Мережинская А. Ю. Художественная парадигма переходной эпохи: Русская проза 80-90-х годов ХХ века: монографія. Київ, 2001. 433 с.
17. Мітосек З. Теорії літературних досліджень / пер. з пол. В. Гуменюк. Сімферополь, 2003. 407 с.
18. Московкіна І. І. Між «PRO» та «CONTRA»: координати художнього світу Леоніда Андреева: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2005. 288 с.
19. Пахарева Т. А. Русская литература рубежа XIX– XX веков: Курс лекций: учеб. пос. для студентов-филологов. Киев: Изд. Дом Дмитрия Бураго, 2015.
20. Пахарева Т. А. Концепція творчості в поезії О.Блока, А.Ахматової, М.Цветаєвої: посібник для студентів-філологів. Київ: ІЗМН, 1997. 88 с.
21. Поддубная Р. Н. Современность классики: избранные труды / сост. И. И. Московкина, Т. А. Шеховцова. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2015. 540 с.
22. Просалова В. А. Интертекстуальный анализ: теория и практика. Навчальний посібник. Вінниця, 2019. 206 с.
23. Русін Р. Художній образ: від класики до постмодерну: монографія. Київ: Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2015. 206 с.
24. Наливайко Д. С. Теорія літератури й компаративістика: Статті-розвідки Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006.
25. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ століття; [за ред. М. Зубрицької] ; [пер.]. Львів: Літопис, 1996. 634 с.

26. Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина ХХ – початок ХХІ ст. / Упоряд. Б. Бакули: За заг. ред. В. Моренця: Пер. з польськ. С. Яковенка. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008.
27. Тодоров Ц. Поняття літератури та інші есе / пер. з франц. Є. Марічева. Київ: ВД "Києво-Могилянська академія", 2006. 162 с.
28. Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті: в 5 т. / гол. ред. Г. Д. Вервес. Київ: Наук. думка, 1987–1994.
29. Українська літературна енциклопедія/[ред. кол.: Дзевєрін І.О. (відп. Ред.) [та ін.]/ К.: Гол. Ред. УРЕ ім. П.М.Бажана, 1988. Т.1:А-Г, 1988.536с. Т.2. Д-К, 1990. 576 с.
30. Шеховцова Т. А. Інтертекстуальність художнього твору: навчально-методичний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 80 с.
31. Шеховцова Т. А. «У него нет лишних подробностей...»: Мир Чехова. Контекст. Интертекст: монографія. Х.: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2015. 196 с.
32. Шуберт Г. М. Історія зарубіжної (російської) літератури ХХ-ХХІ ст.: Навчально-методичні рекомендації для магістрів та спеціалістів. Київ, 2015. 24 с.
33. Allen G. Intertextuality. London and New York, 2000. 244 p.
34. Genette G. Palimpsestes. La Litterature au second degree. Paris: Editions du Seuil, 1982. 467 p.
35. Hansen-Löve A. A. Intermedialität und Intertextualität: Probleme der Korrelation von Wort- und Bildkunst-am Beispiel der Russischen Modeme. *Dialog der Texte*. Hamburger Kolloquium zur ntertextualitat: Wiener Slawistischer Almanach. Wien, 1983. Sonderbd 11. S. 291–360.
36. Jenny L. La strategic de la forme. Poetique. 1976. № 27. P. 257-281.
37. Kahn A., Lipovetsky M., Reyfman I., Sandler S. A History of Russian Literature. Oxford: Oxford University Press. 2018. 939 p.
38. Lachmann R. Concepts of Intertextuality. *Issues in Slavic Literary and Cultural Theory*. Bochum: Universitätsverlag Dr. Norbert Brockmeyer, 1989. P. 391-400.
39. Lauer R. Geschichte der Russischen Literatur: Von 1700 bis zur Gegenwart. München: C.H. Beck, 2009. 1063 p.
40. Moser Ch.A. The Cambridge History of Russian Literature. Cambridge; New York; Port Chester; Melbourne; Sydney: Cambridge University press, 1989. 686 p.
41. Pašteková S. Proces, kánon, recepcia. Historiografické, translatické a interpretačné aspekty skúmania ruskej literatúry. Bratislava: VEDA, Vydavateľstvo SAV, 2013. 140 p.
42. Ruská literatúra 18.–21. storočia. Bratislava: VEDA, Vydavateľstvo SAV, 2013. 143 p.
43. Slovník ruskej literatúry 11.–20 storočia. Bratislava: VEDA, Vydavateľstvo SAV, 2007. 584 p.
44. Städtke K. Russische Literaturgeschichte. Weimar: J.B. Metzner, 2011. 446 p.
45. Zahrádka M. Ruská literatura XX století (literární proudy a osobnosti). Olomouc: Periplum, 2003. 236 p.

Мережеві джерела

1. Розділ «Літературознавство» на сайті «Бібліотека української літератури»: <https://www.ukrlib.com.ua> <http://papusha.at.ua/index/0-6>
2. е-бібліотека «Чтиво» <http://chtyvo.org>. <https://slavistik-portal.de/en/>

3. http://chtyvo.org.ua/authors/Antolohiia/Slovo_Znak_Dyskurs_Antolohiia_svitovo_i_literaturno-krytychnoi_dumky_KhKh_st/
4. <https://cercll.arizona.edu/blog/llccommons/>
5. https://en.wikisource.org/wiki/Portal:Slavic_languages_and_literatures
6. <https://sites.google.com/site/ukrainskafilologia/home/>
7. Українська Літературна Енциклопедія: електронна версія видання: т. 1-3 / Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; Редкол.: І. О. Дзевєрін (відповід. ред.) та ін. Київ: Голов. ред. УРЕ ім. М. П. Бажана, 1988, 1990, 1995. URL: <http://litopys.org.ua/ulencycl/ule.htm>

СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ЗАВДАННЯ

Вступне фахове випробування відбувається у письмовій формі та передбачає відповідь на 2 теоретичних питання з російської мови (для вступників на навчання з предметного напрямку «слов'янські мови») або 2 теоретичних питання з історії російської літератури (для вступників на навчання з предметного напрямку «слов'янські літератури»).

Відповідь на кожне з питань оцінюється у 100 балів, максимальна кількість отриманих балів за екзаменаційне завдання - 200.

В умовах воєнного стану екзамен буде проводитися дистанційно в онлайн режимі за допомогою платформ ZOOM/ SKYPE/GOOGL MEET за погодженням з абітурієнтом.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ (для вступників на навчання з предметного напрямку «слов'янські мови»)

За національною шкалою	За шкалою вищого навчального закладу	Визначення
5 (відмінно)	180 – 200	Робота відзначається повнотою і вичерпністю. Абітурієнт вільно орієнтується в концептуальному просторі курсу, володіє теоретичними та практичними знаннями з історичної граматики, лексикології та лексикографії, фонетики, морфеміка і словотвору, морфології, синтаксису, стилістики, культури мовлення, розуміє процеси розвитку мовних явищ; реалізує знання з основних понять і концепцій сучасної мовознавчої науки; вільно оперує мовознавчою термінологією; вміє самостійно аналізувати мовні факти і факти науки, демонструючи рівень мовної компетенції, різнобічні системні знання мовного матеріалу Імплементацию теоретичних знань до практики доведено до автоматизму

4 (добре)	160 – 179	Вище середнього рівня з кількома негрубими помилками. Абітурієнт володіє теоретичними знаннями, проте практичне їх застосування не є таким, що доведене до автоматизму. Загалом правильна робота з невеликою кількістю помилок. Абітурієнт має деякі прогалини в теоретичних знаннях, що не стосуються фундаментальних положень.
3 (задовільно)	159– 100	Непогано, але зі значною кількістю недоліків. Істотні лакуни в теоретичних знаннях, навички практичної роботи не виходять за межі застосування лише основних теоретичних положень на практиці, є виключно репродуктивними. Виконання задовольняє мінімальні критерії. Мають місце серйозні помилки.
2 (незадовільно)	0 – 99	Теоретичні знання відсутні. Абітурієнт спроможний виконувати аналіз мовного матеріалу лише на елементарному рівні.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ (для вступників на навчання з предметного напрямку «слов'янські літератури»)

За національною шкалою	За шкалою вищого навчального закладу	Визначення
5 (відмінно)	180 – 200	Оцінка виставляється за: – повну, розгорнуту, аргументовану відповідь на поставлені запитання; – вільне володіння термінологією та чітке розуміння теоретичного матеріалу; – правильне обґрунтування теоретичних положень історико-літературними фактами; – послідовне, логічне викладення матеріалу; – грамотність, дотримання норм літературної мови.

4 (добре)	160 – 179	<p>Оцінка виставляється за:</p> <ul style="list-style-type: none"> – неповну, але вірну і аргументовану відповідь на поставлені запитання; – вільне володіння термінологією та чітке розуміння теоретичного матеріалу; – правильне обґрунтування теоретичних положень історико-літературними фактами; – послідовне, логічне викладення матеріалу; – грамотність, дотримання норм літературної мови. <p>Допускаються неprincipові погрішності, що стосуються перерахованих вище вимог.</p>
3 (задовільно)	159– 100	<p>Оцінка виставляється тоді, коли:</p> <ul style="list-style-type: none"> – відповіді дані не менш, ніж наполовину; – допущені фактичні та смислові неточності; – теоретичні знання поверхневі, а термінологія неточна; – матеріал викладається фрагментарно, з порушенням логічної послідовності; – висновки не в усьому вірні або непереконливі; – є стилістичні погрішності та не дотримання норм літературної мови
2 (незадовільно)	0-99	<p>Оцінка виставляється, якщо:</p> <ul style="list-style-type: none"> – не дані відповіді на поставлені запитання; – теоретико-літературні та історико-літературні знання низького рівня; – істотні помилки у вживанні термінів; – у викладі матеріалу та аргументації відсутня логіка; – виявлено слабе володіння нормами сучасної російської літературної мови.

Вступник допускається до участі у конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо оцінка з вступного випробування – фвхового іспиту – складає не менше 100 балів.

Голова предметної комісії

_____ **Олена ЧЕРНЦОВА**

Програму затверджено на засіданні приймальної комісії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол засідання приймальної комісії №2 від 15 квітня 2024 року

Відповідальний секретар приймальної комісії

_____ **Сергій СЛЬЦОВ**